KOMISJA EUROPEJSKA

WYSOKI PRZEDSTAWICIEL UNII DO SPRAW ZAGRANICZNYCH I POLITYKI BEZPIECZEŃSTWA

Bruksela, dnia 8.3.2011
KOM(2011) 200 wersja ostateczna

WSPÓLNY KOMUNIKAT DO RADY EUROPEJSKIEJ, PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY, EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO ORAZ KOMITETU REGIONÓW

PARTNERSTWO NA RZECZ DEMOKRACJI I WSPÓLNEGO DOBROBYTU Z POŁUDNIOWYM REGIONEM MORZA ŚRÓDZIEMNEGO

WSPÓLNY KOMUNIKAT
DO RADY EUROPEJSKIEJ, PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY, EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO ORAZ KOMITETU REGIONÓW

PARTNERSTWO NA RZECZ DEMOKRACJI I WSPÓLNEGO DOBROBYTU Z POŁUDNIOWYM REGIONEM MORZA ŚRÓDZIEMNEGO

WPROWADZENIE

Wydarzenia, które obserwujemy u naszych południowych sąsiadów, mają przełomowe znaczenie. Świadczą one o głębokiej transformacji i przyniosą dalekosiężne skutki nie tylko dla mieszkańców i państw tego regionu, ale również dla całego świata, a zwłaszcza dla Unii Europejskiej. Zachodzące obecnie zmiany niosą ze sobą nadzieję na lepsze życie dla mieszkańców regionu oraz na większe poszanowanie praw człowieka, pluralizm, praworządność oraz sprawiedliwość społeczną – czyli uniwersalnych wartości, które wszyscy podzielamy. Przyjęcie pełnej demokracji nie jest nigdy łatwym procesem, ponieważ wiąże się z zagrożeniami i niepewnością. Unia Europejska wprawdzie dostrzega te trudności, jednak dokonała jednoznacznego i strategicznego wyboru, który polega na poparciu dążeń do wprowadzenia zasad i wartości, które są dla niej istotne. Z tego względu UE nie może być tylko biernym obserwatorem wydarzeń – musi zdecydowanie poprzeć stanowisko naszych sąsiadów domagających się takich samych swobód, które uważamy za nasze podstawowe prawa. Państwa europejskie zdobyły wiele doświadczeń związanych z przemianami demokratycznymi. Unia Europejska ma bogate tradycje we wspieraniu krajów przechodzących transformację z reżimu autorytarnego do demokracji – najpierw na południu Europy, a później w Europie Środkowo-Wschodniej. Szanując wewnętrzny charakter procesów transformacji, UE może zaproponować wiedzę, którą dysponują rządy, instytucje europejskie (Komisja Europejska i Parlament Europejski), władze lokalne i regionalne, partie polityczne, fundacje, związki zawodowe i organizacje społeczeństwa obywatelskiego. Wspólnym interesem jest to, aby w państwach południowego regionu Morza Śródziemnego panowały demokracja, stabilizacja, dobrobyt i pokój.

Uważamy, że przyszedł czas, aby uczynić decydujący krok naprzód w stosunkach między UE a jej południowymi sąsiadami. To nowe podejście powinno być wyraźnie oparte na jednakowym zaangażowaniu w przestrzeganie wspólnych wartości. Oczekiwania dotyczące udziału politycznego, godności, wolności i możliwości zatrudnienia, które są wyrażane w ostatnich tygodniach, można spełnić wyłącznie za pomocą szybszych i ambitniejszych reform polityczno-gospodarczych. Unia Europejska jest gotowa wesprzeć wszystkich swoich południowych sąsiadów, którzy mogą i chcą rozpocząć takie reformy, za pośrednictwem „**Partnerstwa na rzecz demokracji i wspólnego dobrobytu**”. Zaangażowanie na rzecz demokracji, praw człowieka, sprawiedliwości społecznej, dobrych rządów i praworządności musi dotyczyć wszystkich stron, a partnerstwo musi być oparte na konkretnych postępach w wymienionych dziedzinach. Należy tu przyjąć **podejście zróżnicowane**. Pomimo pewnych podobieństw, jakie występują między państwami omawianego regionu, panują w nich odmienne warunki, zatem musimy uwzględnić specyfikę każdego kraju.

„**Partnerstwo na rzecz demokracji i wspólnego dobrobytu**” powinno opierać się na następujących trzech elementach:

- demokratycznej transformacji i budowie instytucji, ze szczególnym uwzględnieniem podstawowych wolności, reform konstytucyjnych, reformy sądownictwa i walki z korupcją,
- silniejszym partnerstwie ze społeczeństwem, w tym szczególnym zaakcentowaniu wsparcia społeczeństwa obywatelskiego i lepszych możliwości dla wymiany i kontaktów międzyludzkich ze szczególnym uwzględnieniem młodzieży,
- trwałym wzroście gospodarczym sprzyjającym włączeniu społecznemu i rozwoju gospodarczym wspierającym szczególnie małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP), kształcenie zawodowe i edukację, poprawę systemu opieki zdrowotnej i systemu edukacji oraz rozwój uboższych regionów.

W niniejszym komunikacie opisano, w jaki sposób UE zareagowała na krótkofalowe następstwa niedawnych wydarzeń w Afryce Północnej. Ponadto przedstawiono w nim europejskie podejście do dłuższego procesu, jakim będzie urzeczywistnienie ogromnych nadziei wyrażanych w tym regionie. Podejście to będzie miało charakter postawy otwartej – nie tylko na wnioski rządów krajów partnerskich o wsparcie, lecz także na oczekiwania formułowane przez społeczeństwo obywatelskie.

Gwałtowne zmiany, które zachodzą w krajobrazie politycznym państw południowego regionu Morza Śródziemnego, sprawiają, że UE musi zmienić swoje podejście do omawianego regionu. Podstawowe kwestie istotne w tym kontekście, czyli zróżnicowanie, warunkowość oraz partnerstwo między naszymi społeczeństwami, stanowią część trwającego przeglądu europejskiej polityki sąsiedztwa, który będzie tematem wspólnego komunikatu przedstawionego w kwietniu.

1. NATYCHMIASTOWA REAKCJA UE

- Pomoc humanitarna (30 mln EUR)
- Ułatwienie współpracy konsularnej i ewakuacji
- Wspólne operacje FRONTEX
- Uruchomienie 25 mln EUR z unijnego Funduszu Granic Zewnętrznych oraz Europejskiego Funduszu na rzecz Uchodźców
- Wizyta wysokiej przedstawiciel/wiceprzewodniczącej Komisji w Tunezji i Egipcie; Międzynarodowe spotkanie koordynacyjne w Brukseli
- Wsparcie przemian demokratycznych

Nasze pierwsze zadanie polegało na szybkiej i skutecznej reakcji na najpilniejsze wyzwania, które wyniknęły ze zmieniającej się sytuacji w południowych państwach sąsiadujących, a także na zapobieżeniu dalszemu rozlewowi krwi i trudnościom.

Komisja udostępniła **pomoc humanitarną** w wysokości 30 mln EUR, aby zaspokoić najpilniejsze potrzeby humanitarne w Libii oraz potrzeby uchodźców na granicy z Tunezją i Egiptem. Dzięki tym środkom zapewniamy pomoc medyczną i żywnościową oraz schronienie i inne niezbędne wsparcie. Na miejscu przebywają eksperci Komisji, którzy zajmują się planowaniem awaryjnym, co umożliwi szybką reakcję, jeżeli sytuacja ulegnie dalszemu pogorszeniu. Należy zachować czujność, ponieważ wskutek masowego napływu uchodźców z Libii kryzys humanitarny grozi rozszerzeniem na kraje sąsiadujące – zarówno w Maghrebie, jak i w Afryce subsaharyjskiej. Jeżeli sytuacja na miejscu będzie tego wymagać, Komisja zwiększy wsparcie finansowe. Zachęcamy państwa członkowskie UE, aby nadal podejmowały podobne działania.

Wszystkie państwa członkowskie i UE utrzymały ścisłą współpracę konsularną. Ponadto uruchomiono odpowiednie mechanizmy unijne, w tym Centrum Sytuacyjne w ramach ESDZ, by umożliwić szybką wymianę informacji i optymalne wykorzystanie zasobów. Aby ułatwić ewakuację obywateli UE drogą powietrzną i morską, dnia 23 lutego uruchomiono unijny mechanizm ochrony ludności (MIC). Omawiane działania wspiera Sztab Wojskowy Unii Europejskiej. Komisja współpracuje z organizacjami międzynarodowymi (Wysokim Komisarzem Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców i Międzynarodową Organizacją ds. Migracji), aby osobom, które chcą opuścić Libię, pomóc w powrocie do domu. Można rozważyć wykorzystanie instrumentów wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony (WPBiO) do wsparcia działań doraźnych.

Na wypadek ewentualnego masowego napływu migrantów z Afryki Północnej Komisja uruchomiła odpowiednie instrumenty, aby zapewnić Włochom, a w razie potrzeby również innym państwom członkowskim, wsparcie w postaci środków operacyjnych i pomocy finansowej. Dnia 20 lutego **Frontex** rozpoczął wspólną operację o nazwie HERMES 2011, w której wykorzystano środki i ekspertów z wielu państw członkowskich. Jeżeli wystąpi taka konieczność, można zintensyfikować operacje Frontex w związku z ewentualnymi nowymi falami uchodźców. Komisja jest przygotowana, aby udostępnić dodatkową pomoc finansową z takich funduszy jak Fundusz Granic Zewnętrznych i Europejski Fundusz na rzecz Uchodźców o łącznej wartości 25 mln EUR.

W przypadku **Tunezji** przeznaczono 17 mln EUR na doraźne i krótkoterminowe wsparcie przemian demokratycznych oraz pomoc dla zubożałych obszarów w głębi kraju. Obejmuje to pomoc na ustanowienie odpowiednich ram prawnych umożliwiających organizację **wyborów** oraz działalność unijnej misji obserwacji wyborów w celu wsparcia prac Narodowej Komisji ds. Reformy Ustrojowej i Wyborów. Obejmuje to również dodatkowe wsparcie dla społeczeństwa obywatelskiego Dalsze wsparcie demokratycznych reform zapewni Instrument na rzecz Stabilności. Po wizytach w Tunezji i Egipcie wysoka przedstawiciel/wiceprzewodnicząca Komisji zwołała międzynarodowe spotkanie, które odbyło się 23 lutego i umożliwiło porównanie uwag na temat wydarzeń w regionie z najważniejszymi partnerami i głównymi międzynarodowymi instytucjami finansowymi. Na spotkaniu potwierdzono, że działania społeczności międzynarodowej muszą być ściśle skoordynowane i zgodne z priorytetami, które są ważne dla Tunezyjczyków i Egipcjan.

Jeśli chodzi o **Egipt**, nie należy ogłaszać przyznania pakietu wsparcia, nim egipskie władze nie będą gotowe, aby zwrócić się o pomoc i określić priorytetowe potrzeby. Unia jest przygotowana na udostępnienie wsparcia zgodnie z takimi priorytetami, kiedy strona egipska wykaże swoją gotowość.

W przypadku **Libii** UE stanowczo potępia czyny, jakich dopuścił się reżim Al-Mu'ammara Kaddafiego. Unia natychmiast zawiesiła negocjacje dotyczące porozumienia ramowego między UE a Libią oraz wszelką współpracę techniczną. Oprócz sankcji ONZ dnia 28 lutego

UE przyjęła dodatkowe środki ograniczające, takie jak embargo na sprzęt, który mógłby zostać wykorzystany do represji wewnętrznych, oraz przyjęty niezależnie wykaz osób, których dotyczą ograniczenia podróżowania oraz zamrożenie środków finansowych. Zaproponowano także podjęcie środków dodatkowych.

2. DOSTOSOWANIE PODEJŚCIA UE

- Przegląd i adaptacja europejskiej polityki sąsiedztwa
- Przyznanie szczególnego statusu w ramach układów o stowarzyszeniu
- Wzmocnienie dialogu politycznego

Europejska reakcja na zmiany zachodzące w omawianym regionie powinna być lepiej ukierunkowana, nowatorska i ambitna oraz musi być zgodna z potrzebami obywateli odnośnych państw i panującymi w nich warunkami. Reformy polityczno-gospodarcze muszą iść w parze z przyznaniem praw i swobód politycznych oraz wprowadzeniem zasady odpowiedzialności i udziału społeczeństwa w rządach. Unia powinna być przygotowana na zapewnienie większego wsparcia państwom, które zamierzają pracować nad takim wspólnym planem, ale też na zmianę zdania w sprawie pomocy, jeżeli dane państwo odejdzie od przyjętych założeń.

To nowe podejście o nazwie „**Partnerstwo na rzecz demokracji i wspólnego dobrobytu**" stanowi zasadniczy zwrot w stosunkach UE z tymi partnerami, którzy zobowiążą się do wprowadzenia określonych i wymiernych reform. Jest to **podejście motywujące**, opierające się na większym zróżnicowaniu (pomoc proporcjonalna do podjętych działań): zgodnie z tą zasadą państwa wprowadzające głębsze i szybsze reformy będą mogły liczyć na większe wsparcie od UE. W przypadku odwlekania lub ograniczania planów reform nastąpi zmiana przeznaczenia wsparcia lub modyfikacja jego warunków.

Dokładniej rzecz biorąc, ściślejsza współpraca polityczna oznacza podwyższanie standardów w zakresie praw człowieka i sprawowania rządów na podstawie minimalnych wartości odniesienia, zgodnie z którymi będą oceniane wyniki w tej dziedzinie. **Wstępnym warunkiem przystąpienia do partnerstwa powinno być zobowiązanie do przeprowadzenia odpowiednio monitorowanych, wolnych i uczciwych wyborów.** Oznacza to również ściślejszą współpracę w ramach wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony (WPZiB) oraz większą liczbę wspólnych działań na forach międzynarodowych w kwestiach leżących we wspólnym interesie stron. UE będzie podtrzymywać swoje zaangażowanie i wsparcie na rzecz pokojowego rozstrzygania sporów w państwach omawianego regionu oraz między tymi państwami. Podstawę omawianego partnerstwa powinien stanowić wzmocniony dialog polityczny. Jak tylko lokalne warunki na to pozwolą, UE ożywi dwustronny dialog polityczny na wszystkich szczeblach ze szczególnym uwzględnieniem praw człowieka i odpowiedzialności politycznej.

Kraje partnerskie, które przeprowadzą niezbędne reformy, mogą oczekiwać **wznowienia negocjacji** dotyczących układów o stowarzyszeniu w celu osiągnięcia „szczególnego statusu". Status ten umożliwia znaczące wzmocnienie dialogu politycznego oraz bliższe relacje kraju partnerskiego z instytucjami UE. Obejmie to większe zaangażowanie na rzecz mobilności i lepszy dostęp do rynków UE.

3. DEMOKRACJA I ROZWÓJ INSTYTUCJONALNY

- Zwiększenie wsparcia dla społeczeństwa obywatelskiego
- Utworzenie instrumentu na rzecz społeczeństwa obywatelskiego w krajach sąsiadujących
- Wspieranie forum dialogu społecznego

UE jest przygotowana na wsparcie demokratyzacji i reform ustrojowych. Szczególne znaczenie w tym procesie ma reforma sądownictwa, większa przejrzystość oraz walka z korupcją, zarówno z punktu widzenia przyciągnięcia zagranicznych i wewnętrznych inwestycji gospodarczych, jak i przekonania obywateli, że w ich codziennym życiu zaszła widoczna zmiana. Dzięki takim instrumentom jak programy partnerskie i Biuro Wymiany Informacji o Pomocy Technicznej (TAIEX) możemy udostępnić odpowiednią wiedzę ekspercką, aby wesprzeć tworzenie zdolności, ze szczególnym uwzględnieniem wzmocnienia instytucji rządowych, które mogą zapewnić utrwalenie zmian, w tym na szczeblu regionalnym i lokalnym. Aby pomóc w przeprowadzeniu wyborów w Tunezji oraz – jeżeli władze tego państwa się o to zwrócą – w Egipcie, zostaną również udostępnione zasoby wiedzy dotyczące pomocy w organizacji wyborów.

W przestrzeganiu praw człowieka oraz budowie demokracji i dobrych rządów może pomóc silny rozwój **społeczeństwa obywatelskiego**, które odgrywa istotną rolę w ograniczaniu samowoli rządzących. Organizacje pozarządowe i organizacje społeczeństwa obywatelskiego mogą zapewnić konieczne wsparcie dla reform oraz działania w dziedzinach ważnych dla obywateli, takich jak prawa człowieka, środowisko i rozwój społeczno-gospodarczy. Ta kwestia wymaga możliwie jak największej doraźnej pomocy ze strony państw członkowskich, aby mogły powstać podstawy społeczeństwa obywatelskiego, partie polityczne, związki zawodowe i stowarzyszenia. Taką pomoc można by zorganizować dzięki finansowaniu unijnemu oraz przy wsparciu partii politycznych, związków zawodowych, fundacji i odpowiednich organizacji pozarządowych z UE. W zmianach, które zaszły w omawianym regionie, ważną rolę odegrały również kobiety, a zagadnienia związane z płcią społeczno-kulturową będą miały istotne znaczenie przy przyznawaniu wsparcia unijnego w przyszłości.

Kwietniowy przegląd europejskiej polityki sąsiedztwa będzie zawierał wnioski w sprawie zwiększenia wsparcia UE dla organizacji społeczeństwa obywatelskiego u naszych sąsiadów. Propozycje będą obejmowały ukierunkowane wsparcie dla społeczeństwa obywatelskiego (**instrument na rzecz społeczeństwa obywatelskiego w krajach sąsiadujących**), którego celem będzie rozwój kompetencji organizacji społeczeństwa obywatelskiego oraz ich możliwości w zakresie monitorowania reform oraz skutecznego udziału w dialogu politycznym.

Dialog społeczny między związkami zawodowymi a pracodawcami odgrywa istotną rolę dla osiągnięcia trwałych reform. Aktualnie tworzą się nowe związki zawodowe i związki pracodawców. Daje to okazję do bardziej skutecznego dialogu społecznego. Należy go wesprzeć poprzez eurośródziemnomorskie forum dialogu społecznego, co ułatwi wymianę między partnerami społecznymi regionu Morza Śródziemnego w zakresie zasadniczych kwestii dotyczących zatrudnienia i spraw społecznych i wesprze proces tworzenia zdolności.

UE wspiera już reformę administracji publicznej, która ma na celu usprawnienie i wzmocnienie podstawowych procesów politycznych, opracowywania budżetu i zdolności pozyskiwania finansów państwowych poprzez wydajny, sprawiedliwy i trwały system podatkowy i administracyjny. Mając na uwadze wsparcie dla walki z korupcją i nielegalnymi przepływami finansowymi oraz poprawę rzetelnego zarządzania finansami, programy te

powinny również mieć na celu zwiększenie przejrzystości i odpowiedzialności w administracji publicznej.

4. ROZWIĄZANIE PROBLEMÓW DOTYCZĄCYCH MOBILNOŚCI

- Zawarcie partnerstw na rzecz mobilności
- Zacieśnienie lokalnej współpracy schengeńskiej
- Pełne wykorzystanie ulepszeń w kodeksie wizowym UE

Bezpośrednie kontakty mają duże znaczenie dla wzajemnego zrozumienia, a także dla współpracy gospodarczej. Mogą one przynieść korzyści z punktu widzenia kulturalnego i gospodarczego rozwoju całego regionu śródziemnomorskiego oraz integracji migrantów w UE.

Jednym z najważniejszych elementów jest tutaj wzmocnienie **tworzenia zdolności** krajów śródziemnomorskich w zakresie ochrony granic, migracji i polityki azylowej, a także skuteczniejsza współpraca przy egzekwowaniu prawa w celu poprawy bezpieczeństwa w całym regionie Morza Śródziemnego.

Z krajami partnerskimi należy zawierać **partnerstwa na rzecz mobilności**. Ich celem jest utworzenie całościowych ram, aby zapewnić dobre zarządzanie przepływem osób między UE a danym państwem trzecim. Partnerstwa te obejmują inicjatywy w takich dziedzinach jak uzgodnienia dotyczące wiz i legalnej migracji, ramy prawne migracji (gospodarczej), tworzenie zdolności w zakresie zarządzania przekazami pieniężnymi oraz skutecznego dopasowywania podaży siły roboczej do popytu na nią, programy na rzecz powrotu do państwa pochodzenia i ponownej integracji, unowocześnienie systemów azylowych zgodnie z normami UE itd. W zamian za większą mobilność partnerzy muszą zadbać o tworzenie zdolności i zapewnić odpowiednie wsparcie finansowe przeznaczone na: zarządzanie granicami, zapobieganie nielegalnej migracji i handlowi ludźmi oraz walkę z tymi zjawiskami, w tym dzięki większemu nadzorowi morskiemu, organizację powrotów nielegalnych migrantów do państw pochodzenia (uzgodnienia dotyczące powrotu oraz porozumienia w sprawie readmisji) oraz zwiększenie możliwości organów ścigania w zakresie skutecznego zwalczania transgranicznej przestępczości zorganizowanej i korupcji.

W perspektywie krótkookresowej Komisja będzie pracować z państwami członkowskimi nad **prawodawstwem dotyczącym legalnej migracji oraz polityką wizową, aby wspierać cele takie jak zwiększona mobilność, zwłaszcza studentów, naukowców i przedsiębiorców.** Należy zacieśnić współpracę w ramach lokalnej współpracy schengeńskiej oraz w pełni wykorzystać praktyczne ułatwienia i elastyczne rozwiązania dla osób ubiegających się o wydanie wizy wprowadzone w kodeksie wizowym UE, w tym wydawanie wiz wielokrotnego wjazdu osobom podróżującym w dobrej wierze oraz określonym grupom osób (np. naukowcom, studentom i przedsiębiorcom). Należy zaplanować negocjacje porozumień w sprawie ułatwień dotyczących wiz krótkoterminowych z państwami południowego regionu Morza Śródziemnego, przy zastosowaniu zróżnicowanego podejścia w oparciu o fakty. W razie potrzeby zapewnione zostanie wsparcie finansowe. **Komisja wzywa współprawodawców do szybkiego przyjęcia dyrektyw w sprawie pracowników sezonowych z państw trzecich oraz obywateli państw trzecich przenoszonych wewnątrz przedsiębiorstwa, dzięki czemu również można wesprzeć mobilność do UE.**

W perspektywie długookresowej – pod warunkiem, że porozumienia w sprawie ułatwień wizowych oraz readmisji zostaną skutecznie wdrożone – można rozważyć stopniowe wprowadzenie liberalizacji reżimu wizowego dla poszczególnych krajów partnerskich, uwzględniając ogólne stosunki z danym państwem i zakładając, że istnieją odpowiednie warunki dla kontrolowanej i bezpiecznej mobilności.

5. WSPIERANIE ROZWOJU GOSPODARCZEGO SPRZYJAJĄCEGO WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU

- Wsparcie dla tworzenia małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP) i miejsc pracy
- Starania o zgodę państw członkowskich na zwiększenie pożyczek z EBI o 1 mld EUR
- Współpraca z innymi udziałowcami w celu rozszerzenia mandatu EBOR na państwa regionu
- Promowanie tworzenia miejsc pracy i szkoleń

Zamieszki w państwach południowego regionu Morza Śródziemnego mają wyraźny związek ze słabościami gospodarczymi. W wielu państwach regionu występują takie problemy jak nierówny podział bogactwa, niewystarczające reformy społeczno-gospodarcze, ograniczona liczba nowych miejsc pracy, niski poziom systemów szkolnictwa i kształcenia, które nie zapewniają umiejętności potrzebnych na rynku pracy, jak również niewielki stopień regionalnej integracji handlowej.

Państwa omawianego regionu powinny ożywić swoje gospodarki, aby zapewnić zrównoważony wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu, rozwój uboższych regionów i tworzenie miejsc pracy. Decydujące znaczenie dla tworzenia miejsc pracy mają małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP). Ich dynamiczny rozwój wymaga solidnych ram regulacyjnych, sprzyjających przedsiębiorstwom i przedsiębiorczości. UE jest przygotowana na wsparcie tego procesu poprzez dialog polityczny i współpracę w ramach eurośródziemnomorskiego programu prac dotyczącego przemysłu. Tym działaniom powinno towarzyszyć przyjęcie zintegrowanych rozwiązań w dziedzinie zatrudnienia i polityki społecznej, które obejmowałyby dostosowanie inicjatyw w zakresie kształcenia do potrzeb rynku pracy, dialog społeczny, tworzenie sieci bezpieczeństwa socjalnego oraz przekształcenie sektora nieformalnego.

Wkład w powyższe działania mogą wnieść międzynarodowe instytucje finansowe. Finansowanie może pochodzić z Europejskiego Banku Inwestycyjnego (EBI), oraz – jeżeli zgodzą się na to udziałowcy z państw trzecich – z Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju (EBOR). EBI prowadzi działania w omawianym regionie od ponad 30 lat, realizując je w ramach Instrumentu Eurośródziemnomorskiego Partnerstwa i Inwestycji (FEMIP). FEMIP jest obecnie wykorzystywany w dziewięciu państwach południowego regionu Morza Śródziemnego, wspierając przede wszystkim inwestycje w infrastrukturę i sektor prywatny. Oprócz przyspieszenia realizacji i zatwierdzania projektów oczekujących na wdrożenie EBI może w najbliższych trzech latach zapewnić ok. 6 mld EUR dla regionu śródziemnomorskiego, **jeżeli Rada zatwierdzi dodatkową pulę pożyczek** w wysokości 1 mld EUR, którą niedawno zaproponował Parlament Europejski. **Komisja popiera powyższe zwiększenie kwoty pożyczek i wzywa Radę do szybkiego osiągnięcia porozumienia w tej sprawie.**

Ponadto wzywa się Radę do przyjęcia wniosku Komisji z maja 2008 r. w sprawie funduszy napływających z poprzednich operacji finansowych EBI. Pozwoliłoby to EBI i innym pośrednikom finansowym na zainwestowanie w sektorze prywatnym funduszy w ramach FEMIP napływających z poprzednich operacji finansowych. W najbliższej przyszłości takie rozwiązanie pozwoliłoby uzyskać obecnie ok. 120 mln EUR, a do 2013 r. – nawet do 200 mln EUR.

EBOR, który nie prowadzi obecnie działalności w południowym regionie Morza Śródziemnego, mógłby rozszerzyć swoją działalność, jeżeli statut banku zostałby odpowiednio zmieniony. Jeżeli wszyscy udziałowcy wyrażą na to zgodę, EBOR mógłby realizować działania o wartości początkowej ok. 1 mld EUR rocznie przy wykorzystaniu obecnych zasobów banku. **Komisja popiera rozszerzenie działań EBOR i wzywa państwa członkowskie UE oraz rządy pozostałych udziałowców do natychmiastowego poparcia tego planu.**

Powyższe inicjatywy nie będą realizowane kosztem pożyczek dla innych państw, w których prowadzi się działania, na przykład w ramach sąsiedztwa wschodniego.

6. MAKSYMALNY WPŁYW HANDLU I INWESTYCJI

- Przyjęcie paneurośródziemnomorskich preferencyjnych reguł pochodzenia
- Szybkie zatwierdzenie umów w sprawie produktów rolnych i produktów rybołówstwa
- Przyspieszenie negocjacji w sprawie handlu usługami
- Negocjacje szczegółowych umów o wolnym handlu

Handel i inwestycje stanowią siłę napędową wzrostu gospodarczego i pomagają ograniczać ubóstwo. Ponadto zbliżają do siebie ludzi z różnych państw, wzmacniając stosunki między narodami i przyczyniając się do stabilizacji politycznej. Jednak wykorzystanie potencjału, jakim cechuje się wymiana handlowa i bezpośrednie inwestycje zagraniczne (BIZ), wymaga zdrowego klimatu dla przedsiębiorstw, który z kolei zależy od wzmocnienia praworządności i sądownictwa, opanowania korupcji i reformy procedur administracyjnych.

Jeśli chodzi o stosunki handlowe i inwestycyjne z UE, państwa omawianego regionu znajdują się na różnych etapach: od bardziej zaawansowanych (Tunezja, Maroko, Egipt, Jordania), po mniej zaawansowane (Syria, Algieria, Libia). UE zawarła umowy o wolnym handlu z całym regionem, z wyjątkiem Syrii i Libii. Umowy te zapewniają swobodny dostęp do rynku dla produktów przemysłowych. Niedawno UE zwiększyła preferencyjny dostęp do rynku dla produktów rolnych i produktów rybołówstwa, zwłaszcza w przypadku Egiptu i Jordanii, a szereg innych umów w tej dziedzinie jest przedmiotem negocjacji lub zatwierdzania – na przykład umowa z Marokiem. Dokonano również wymiany ofert z Marokiem w celu liberalizacji usług, jednak kwestia mobilności siły roboczej stanowi tutaj jedną z głównych przeszkód.

Unijne środki wspierania handlu i inwestycji muszą być dostosowane do sytuacji każdego państwa, w tym ogólnie do tempa i zakresu reform, a także powinny uwzględniać aktualny brak stabilności w regionie.

W perspektywie krótko- i średniookresowej UE mogłaby przyjąć następujące cele:

- szybkie zakończenie oraz zatwierdzenie przez UE umów w sprawie liberalizacji handlu, zwłaszcza umów z Tunezją i Marokiem dotyczących produktów rolnych i produktów rybołówstwa;
- rozpoczęcie negocjacji w sprawie umów dotyczących oceny zgodności i przyjmowania produktów przemysłowych;
- przyspieszenie trwających negocjacji dwustronnych w sprawie liberalizacji handlu usługami (w tym ułatwienia wizowe dla osób należących do określonych grup zawodowych);
- zawarcie wspólnej **konwencji regionalnej w sprawie paneurośródziemnomorskich preferencyjnych reguł pochodzenia** w 2011 r. Powinien temu towarzyszyć szybki przegląd samych reguł pochodzenia. Punktem odniesienia dla tych reform jest niedawno przyjęty mechanizm dla beneficjentów ogólnego systemu preferencji. **Komisja wzywa Radę do jak najszybszego przyjęcia wniosków dotyczących wspólnej konwencji regionalnej, po konsultacjach z Parlamentem Europejskim.**

W perspektywie średnio- i długookresowej wspólny cel, który uzgodniono w wyniku regionalnych i dwustronnych dyskusji z partnerami z południowego regionu Morza Śródziemnego, polega na opracowaniu szeroko zakrojonych i kompleksowych stref wolnego handlu w oparciu o obowiązujące eurośródziemnomorskie układy o stowarzyszeniu oraz plany działania w ramach europejskiej polityki sąsiedztwa. Umowy te powinny stanowić część szerszego, kompleksowego pakietu na rzecz wsparcia reform demokratycznych i gospodarczych. Należy rozpocząć negocjacje z państwami, w których taki proces transformacji polityczno-gospodarczej już trwa. Umowy te powinny nie tylko znieść cła przywozowe, ale również sprzyjać stopniowemu zwiększeniu integracji gospodarek naszych partnerów z południowego regionu Morza Śródziemnego ze wspólnym rynkiem UE, a także obejmować działania takie jak konwergencja regulacyjna. Szczególny nacisk należy położyć na działania w takich dziedzinach jak polityka konkurencji, zamówienia publiczne, ochrona inwestycji oraz środki sanitarne i fitosanitarne.

7. ZACIEŚNIENIE WSPÓŁPRACY SEKTOROWEJ

- Ustanowienie Unijnośródziemnomorskiej Wspólnoty Energetycznej
- Wprowadzenie programu wsparcia rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich
- Zwiększenie uczestnictwa w programach edukacyjnych
- Rozwój Internetu i innych technologii komunikacyjnych

Południowy region Morza Śródziemnego ma dla UE strategiczne znaczenie z uwagi na **bezpieczeństwo dostaw gazu i ropy naftowej** z jego niektórych państw, ale również z powodu tranzytu pochodzącego z tego regionu i spoza niego. Partnerstwo eurośródziemnomorskie na rzecz produkcji energii ze źródeł odnawialnych (zwłaszcza energii słonecznej i wiatrowej) oraz wspólne podejście do bezpieczeństwa energetycznego oferują niewątpliwie duże możliwości. Wspólne inwestycje w energię odnawialną w południowym regionie Morza Śródziemnego, zgodnie z unijnymi planami dotyczącymi obniżenia emisyjności do 2050 r., mogłyby umożliwić zawarcie nowego partnerstwa, pod warunkiem, że zostaną stworzone odpowiednie perspektywy rynkowe dla importu energii elektrycznej.

Nakreślenie wiarygodnych perspektyw dla integracji południowego regionu Morza Śródziemnego z wewnętrznym rynkiem energii UE, zgodnie z podejściem zróżnicowanym i stopniowym, byłoby bardzo korzystne. W pespektywie średnio- do długookresowej oznaczałoby to ustanowienie pewnej formy „Unijnośródziemnomorskiej Wspólnoty Energetycznej", która początkowo obejmowałaby kraje Maghrebu, a później ewentualnie została stopniowo rozszerzona na kraje Maszreku. Dzięki rozszerzeniu Traktatu o Wspólnocie Energetycznej o wschodnich i południowo-wschodnich sąsiadów UE lub korzystając z doświadczeń uzyskanych dzięki temu traktatowi, taka wspólnota energetyczna powinna obejmować odpowiednie elementy prawodawstwa unijnego w zakresie energii w celu wspierania rzeczywistej i trwałej konwergencji polityk energetycznych partnerów z omawianego regionu z polityką unijną w tej dziedzinie.

Jednym z najważniejszych przedmiotów działań UE w regionie powinna być **edukacja**. Rozwiązanie znacznego problemu analfabetyzmu ma zasadnicze znaczenie dla demokratyzacji i zapewnienia wykwalifikowanej siły roboczej, która pomogłaby w unowocześnieniu gospodarek południowego regionu Morza Śródziemnego. Cenny wkład mogą również wnieść wymiany na szczeblu szkolnictwa wyższego. Ponadto należy lepiej wykorzystywać programy Erasmus Mundus, Euromed Youth i Tempus, aby znacząco zwiększyć liczbę osób z krajów partnerskich regionu, które uczestniczą w tych programach. Istotną rolę w niwelowaniu różnic odgrywa także kształcenie i szkolenie zawodowe. W tym kontekście należy określić najważniejsze elementy strategiczne zintegrowanej polityki kształcenia i szkolenia zawodowego za pośrednictwem ogólnokrajowych debat z głównymi zainteresowanymi podmiotami. Ponadto należy zachęcać do wymiany najlepszych praktyk w zakresie programów na rzecz rozwoju umiejętności osób bezrobotnych.

Jednym z najważniejszych elementów PKB w południowym regionie Morza Śródziemnego jest **turystyka**. UE powinna dążyć do rozszerzenia na omawiane kraje obecnie realizowanych inicjatyw: projektu „Europejskie Modelowe Ośrodki Turystyczne (EDEN)", który propaguje zrównoważone modele turystyki, oraz projektu Calypso, dotyczącego turystyki poza sezonem. Ochrona i propagowanie **różnorodności kulturowej** ma duże znaczenie, a UE zależy na dalszym rozwoju inicjatyw kulturalnych wspólnie z południowym regionem Morza Śródziemnego.

Niedawne wydarzenia w południowym regionie Morza Śródziemnego w połączeniu ze wzrostem cen żywności świadczą o tym, że UE powinna jak najszybciej udzielić krajom partnerskim pomocy, aby poprawić wydajność i produktywność **sektora rolnictwa** oraz zabezpieczyć dostawy żywności w tym regionie. Komisja mogłaby wesprzeć rozwój obszarów wiejskich dzięki nowej inicjatywie, jaką stanowi **europejski instrument na rzecz rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich w krajach sąsiadujących**. Podstawę tego programu stanowiłyby najlepsze praktyki UE w dziedzinie rozwoju obszarów wiejskich. W jego ramach zintegrowano by wsparcie inwestycyjne oraz tworzenie zdolności administracyjnych, aby ułatwić modernizację produkcji rolnej zgodnie z unijnymi normami jakości i bezpieczeństwa żywności. Instrument mógłby zostać opracowany w ścisłej współpracy z FAO, Bankiem Światowym i ewentualnie EBI.

W dziedzinie **transportu** współpraca powinna dotyczyć przede wszystkim unowocześnienia zarządzania ruchem lotniczym oraz poprawy bezpieczeństwa lotniczego i ochrony lotnictwa w celu utworzenia Eurośródziemnomorskiego Obszaru Lotniczego. Obejmie to rozszerzenie europejskiego systemu wspomagania satelitarnego (EGNOS) na partnerów z omawianego regionu. Współpraca z tymi partnerami przy realizacji śródziemnomorskiej strategii morskiej powinna zwiększyć bezpieczeństwo morskie, ochronę na morzu i nadzór morski.

Falę zmian społeczno-politycznych w południowych państwach śródziemnomorskich w dużym stopniu ułatwiło – oprócz telewizji satelitarnej – stosowanie **technologii komunikacji elektronicznej**. Powszechne korzystanie z telefonów komórkowych oraz internetowych serwisów społecznościowych świadczy o znaczeniu, jakie narzędzia i technologie społeczeństwa informacyjnego mają dla przepływu informacji. W państwach, w których przepływ informacji jest częściowo ograniczony, takie narzędzia mogą znacząco przyczynić się do demokratyzacji społeczeństwa oraz stworzenia ram dla opinii publicznej poprzez wspieranie wolności słowa.

Co prawda podjęto pewne reformy regulacyjne, jednak w wielu państwach tego regionu otoczenie regulacyjne nie jest jeszcze wystarczająco rozwinięte, aby pozwoliło na wykorzystanie pełnego potencjału sektora technologii informacji i komunikacji z punktu widzenia wzrostu i produktywności. Najważniejsze decydujące czynniki, którymi należy się zająć, to: faktyczne otwarcie rynków (na których obecnie często panują nadal różne formy monopolu), ustanowienie niezależnych regulatorów, zapewnienie podmiotom na rynku równych szans oraz konkurencyjnych warunków, skuteczne zarządzanie częstotliwościami i zabezpieczenie prywatności i bezpieczeństwa użytkowników.

Ponadto jednym z zasadniczych fundamentów demokracji jest zapewnienie bezpiecznego, stabilnego i niezawodnego Internetu oraz innych technologii komunikacji elektronicznej. Arbitralne pozbawianie obywateli dostępu do tych narzędzi lub zakłócanie go jest niedopuszczalne. Z uwagi na transgraniczny i globalny charakter technologii komunikacji elektronicznej, w tym Internetu, wszelkie jednostronne interwencje wewnętrzne mogą mieć poważne konsekwencje dla innych regionów świata. Komisja opracuje narzędzia, które w odpowiednich przypadkach pozwolą UE na pomoc organizacjom społeczeństwa obywatelskiego lub poszczególnym obywatelom w obchodzeniu takich arbitralnych utrudnień.

8. ASPEKTY REGIONALNE I PODREGIONALNE

Dramatyczne wydarzenia, które rozgrywają się w omawianym regionie, niekoniecznie muszą rozwinąć się w taki sam sposób na całym jego obszarze, a skutki zmian mogą być bardzo zróżnicowane. Wymiar regionalny nabrał większego znaczenia, a współpraca regionalna będzie bardzo ważna w celu ograniczenia niekorzystnego oddziaływania.

Obecnie, w większym stopniu niż kiedykolwiek wcześniej, zmiana sytuacji w regionie oznacza, że szybkie postępy w zakresie **bliskowschodniego procesu pokojowego** mają decydujące znaczenie. Ponadto UE powinna ściśle współpracować ze swoimi partnerami na rzecz wspierania zmian polityczno-społecznych w tym regionie. Szczególnie Turcja może odegrać istotną rolę, zarówno jako ważna siła regionalna, jak i doskonały przykład demokracji wielopartyjnej w państwie, w którym większość mieszkańców to muzułmanie.

Nowe spojrzenie na sytuację regionalną wymaga, aby w nowym podejściu uwzględniono pozytywne aspekty procesu barcelońskiego oraz inicjatywy „Unia dla Śródziemnomorza". Współpraca regionalna, która okazała się najbardziej skuteczna, dotyczyła projektów przynoszących konkretne korzyści – w zakresie środowiska, energii, transportu, handlu i dialogu społecznego.

Poza tym należy wspierać regionalną integrację gospodarczą. UE będzie wspierać projekty, które propagują swobodniejszy handel między państwami regionu, zbliżenia przepisów ustawowych i wykonawczych, lepsze zarządzanie gospodarką, a także infrastruktury konieczne z punktu widzenia ożywionego handlu regionalnego.

Koncepcja leżąca u podstaw inicjatywy „Unia dla Śródziemnomorza" miała pozytywny charakter – dotyczyła zawarcia partnerstwa wysokiego szczebla między dwoma wybrzeżami Morza Śródziemnego. Musimy jednak przyznać, że realizacja inicjatywy nie przyniosła oczekiwanych wyników. Aby w pełni wykorzystać jej potencjał, należy ją zreformować. Powinna ona stanowić raczej katalizator, skupiający państwa, międzynarodowe instytucje finansowe i sektor prywatny wokół konkretnych projektów, które sprzyjają tworzeniu miejsc pracy, innowacji i wzrostowi, tak bardzo potrzebnym w omawianym regionie. Inicjatywa ta powinna przyczynić się do powstania właściwych warunków, które umożliwią postępy w zakresie bliskowschodniego procesu pokojowego. Jednak kwestie te nie powinny być wzajemnie uwarunkowane. Udział krajów partnerskich w takich projektach mógłby podlegać zasadzie zmiennej geometrii w zależności od ich potrzeb i zainteresowań. Wysoki przedstawiciel i Komisja są przygotowani do odegrania większej roli w inicjatywie „Unia dla Śródziemnomorza" zgodnie z traktatem lizbońskim.

9. POMOC FINANSOWA UE

- Modyfikacja celów dwustronnych programów Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa
- Zapewnienie dodatkowego finansowania

Obecnie dostępne są ok. 4 mld EUR na okres do końca 2013 r., które przeznaczono na wsparcie naszych południowych sąsiadów w ramach Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa. Największa część tych środków jest przekazywana za pośrednictwem dwustronnych programów pomocy. Wprawdzie wiele realizowanych lub planowanych programów dotyczy trzech priorytetów, o których mowa powyżej, jednak skala niedawnych zmian w regionie wymaga szczegółowego przeglądu i ewentualnej modyfikacji celów pomocy UE w porozumieniu z krajami partnerskimi.

Poinformowaliśmy już wyraźnie Tunezję i Egipt, że jesteśmy gotowi starannie rozważyć całkowitą modyfikację celów naszych dwustronnych programów na lata 2011-2013 (o wartości odpowiednio 240 mln EUR i 445 mln EUR), aby lepiej dostosować je do aktualnych wyzwań i uzasadnionych aspiracji obywateli tych państw. Ogólnie rzecz biorąc, programy w całym regionie zostaną poddane przeglądowi w ścisłej współpracy i porozumieniu z państwami-beneficjentami. Wzywamy państwa członkowskie do przeprowadzenia podobnych przeglądów swoich dwustronnych programów, aby zoptymalizować oddziaływanie pomocy UE. Ponadto w obecnej sytuacji budżetowej uważamy, że aktualne wydarzenia będą wymagały bezprecedensowych działań na rzecz jak największej koordynacji i spójności między staraniami państw członkowskich i UE. Będziemy również dążyć do jak największego współdziałania i koordynacji z międzynarodowymi instytucjami finansowymi.

Przegląd i modyfikacja celów pomocy stanowi pierwszy etap wsparcia dla krajów partnerskich przeznaczonego na utrwalenie reform i rozwoju społeczno-gospodarczego. Chociaż rzetelna ocena potrzeb nie jest jeszcze możliwa, proces reform będzie wymagał znacznego wsparcia, które zostanie przyznane z obowiązującego budżetu UE[1].

Szczególną uwagę należy również zwrócić na przyciągnięcie inwestycji w sektorze prywatnym z UE do południowego regionu Morza Śródziemnego. W tym celu Komisja

[1] W pozycji 4 wieloletnich ram finansowych na lata 2007-2013, w tym – jeżeli zajdzie taka konieczność – poprzez instrument elastyczności oraz rezerwę na pomoc nadzwyczajną.

będzie nadal lewarowała pożyczki z FEMIP oraz innych międzynarodowych instytucji finansowych poprzez sąsiedzki fundusz inwestycyjny, który zapewnia wsparcie w formie dotacji na inwestycje infrastrukturalne i rozwój sektora prywatnego[2]. **Z uwagi na znaczny wkład Komisji w sąsiedzki fundusz inwestycyjny zachęca się państwa członkowskie do wsparcia tego instrumentu.**

Prywatne bezpośrednie inwestycje zagraniczne wspierane dzięki takim instrumentom finansowym powinny także korzystać z silnych przepisów w sprawie ochrony inwestycji. Komisja zapewni odpowiednie narzędzie informacyjne i opracuje ramy ochrony inwestycji dla przedsiębiorstw europejskich zainteresowanych inwestowaniem w południowym regionie Morza Śródziemnego.

Ponadto niektóre państwa, które prawdopodobnie doświadczą **krótkoterminowych trudności** wynikających z wpływu kryzysu na handel, inwestycje oraz turystykę, a także z zakłóceń w produkcji krajowej, mogą potrzebować pomocy makroekonomicznej. Państwa, które są objęte europejską polityką sąsiedztwa, kwalifikowałyby się do uzyskania **pomocy makrofinansowej UE**, jeżeli Międzynarodowy Fundusz Walutowy wprowadzi odpowiednie programy pożyczkowe, a potrzeby w zakresie finansowania zewnętrznego zostaną potwierdzone.

10. PODSUMOWANIE

Powyżej przedstawiono pierwsze propozycje budowy nowego partnerstwa w celu wsparcia zmian w południowym regionie Morza Śródziemnego. Pomocy doraźnej i krótkoterminowej powinna towarzyszyć pomoc długoterminowa, jeżeli dane państwo wskaże, czego oczekuje od partnerów unijnych.

Z uwagi na swój podwójny wymiar – jako wspólnota demokratycznych państw członkowskich i unia narodów – Unia Europejska musiała pokonać wiele przeszkód o charakterze historycznym. To wspaniałe osiągnięcie stało się możliwe z chwilą, gdy nadzieja zwyciężyła strach, a wolność pokonała ucisk. Dlatego Unia Europejska doskonale rozumie aspiracje narodów z południowych państw sąsiadujących. UE pragnie wesprzeć te państwa w budowie rzeczywistych demokracji oraz stabilnych i zamożnych społeczeństw. Oczywiście każde państwo i każdy naród obierze własny kierunek rozwoju i dokona samodzielnych wyborów, podejmując niezależne decyzje, a my nie mamy prawa narzucać określonych rozwiązań. W niniejszym komunikacie podkreślono zdecydowane stanowisko Unii Europejskiej w sprawie wsparcia tych państw w dążeniu do lepszej przyszłości.

---

[2] Sąsiedzki fundusz inwestycyjny ma ogromny potencjał lewarowania środków finansowych. W okresie 2007-2010 dotacje z tego funduszu przyznane na zatwierdzone projekty uległy dzięki efektowi dźwigni siedemnastokrotnemu zwiększeniu. W najbliższych latach należy nadal wykorzystywać ten potencjał.

Załącznik 1 SŁOWNICZEK TERMINÓW

Układ o stowarzyszeniu

Pojęcie to odnosi się do stosunków umownych między Unią Europejską (UE) a państwem trzecim. Układy o stowarzyszeniu mogą dotyczyć nawiązania bądź ożywienia regularnego dialogu i bliskich stosunków w zakresie polityki i bezpieczeństwa; stopniowej liberalizacji handlu towarami, usługami i kapitałem; współpracy gospodarczej w celu pobudzenia rozwoju gospodarczo-społecznego oraz regionalnej integracji gospodarczej; dialogu społecznego, kulturalnego i międzyludzkiego. Podstawę prawną, zgodnie z którą zawiera się układy o stowarzyszeniu, stanowi art. 217 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE). W Traktacie o Unii Europejskiej szczegółowe odwołanie do układów zawieranych z państwami sąsiadującymi znajduje się w art. 8 ust. 2.

Pojęcie „szczególnego statusu" w ramach układów o stowarzyszeniu oznacza zacieśnienie współpracy politycznej oraz otwarcie nowych możliwości w stosunkach gospodarczych i handlowych, stopniowe osiąganie konwergencji regulacyjnej, jak również zacieśnianie współpracy z określonymi agencjami europejskimi i w ramach określonych programów.

Szeroko zakrojona i kompleksowa strefa wolnego handlu (DCFTA)

Umowa o wolnym handlu obejmująca szeroki zakres zagadnień handlowych („kompleksowa"), mająca na celu usunięcie barier dla handlu związanych z istnieniem granic poprzez zbliżanie przepisów, częściowo otwierająca/rozszerzająca rynek wewnętrzny UE na rynek drugiej strony. Obecnie tego typu umowy zawierane są wyłącznie z państwami EPS.

Europejska polityka sąsiedztwa (EPS)

Zaproponowana przez Komisję w latach 2003-2004 polityka ramowa, dzięki której rozszerzona UE mogłaby zacieśnić i pogłębić swoje stosunki z 16 najbliższymi sąsiadami (Algierią, Armenią, Azerbejdżanem, Białorusią, Egiptem, Gruzją, Izraelem, Jordanią, Libanem, Libią, Mołdawią, Marokiem, okupowanymi terytoriami palestyńskimi, Syrią, Tunezją i Ukrainą) w celu zapobieżenia ryzyku marginalizacji krajów sąsiadujących, które nie wzięły udziału w historycznym rozszerzeniu w 2004 r., a tym samym utrwalenia wspólnego obszaru dobrobytu, stabilności i bezpieczeństwa. Przyjęcie zmian w polityce EPS zaplanowano na kwiecień 2011 r.

Plany działania w ramach EPS

Dokumenty te są negocjowane z poszczególnymi państwami i dostosowane do indywidualnych potrzeb i zdolności danego państwa, jak też jego interesów oraz interesów UE. Wytyczają wspólny plan reform polityczno-gospodarczych za pomocą priorytetów określonych w perspektywie krótko- i średniookresowej (3-5 lat). Obejmują kwestie takie jak dialog i reforma polityczna, współpraca i rozwój gospodarczo-społeczny, zagadnienia handlowe oraz reforma rynku i regulacyjna, współpraca w zakresie wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych, sektory gospodarcze (np. transport, energia, społeczeństwo informacyjne, środowisko, działalność badawcza i rozwojowa), jak również wymiar ludzki (kontakty międzyludzkie, społeczeństwo obywatelskie, edukacja i zdrowie publiczne). Zachęty oferowane w zamian za postępy w zakresie najważniejszych reform obejmują

ściślejszą integrację z europejskimi programami i sieciami, większe wsparcie i lepszy dostęp do rynku.

Europejski Instrument Sąsiedztwa i Partnerstwa (ENPI)

Od 2007 r. Europejski Instrument Sąsiedztwa i Partnerstwa (ENPI) stanowi prawną podstawę wsparcia państw EPS oraz Rosji. Wspiera priorytety uzgodnione w ramach planów działania EPS, jak również partnerstwa strategicznego z Rosją i zastępuje poprzednie instrumenty obejmujące odpowiednio wschodnich sąsiadów i Rosję oraz partnerów śródziemnomorskich.

Proces barceloński

Polityka ramowa zapoczątkowana w 1995 r. przez ministrów spraw zagranicznych 15 państw członkowskich UE oraz 14 krajów partnerskich regionu Morza Śródziemnego jako podstawa partnerstwa euro-śródziemnomorskiego, które następnie przekształciło się w Unię dla Śródziemnomorza. Partnerstwo obejmowało trzy podstawowe elementy: dialog polityczny i kwestie bezpieczeństwa; partnerstwo gospodarczo-finansowe; dialog społeczny, kulturalny i międzyludzki. Wraz z wprowadzeniem w 2004 r. Europejskiej Polityki Sąsiedztwa (EPS) proces barceloński zasadniczo przekształcił się w wielostronne forum dialogu i współpracy między UE a jej śródziemnomorskimi partnerami, podczas gdy uzupełniające stosunki dwustronne rozwijane są głównie w ramach EPS oraz w ramach układów o stowarzyszeniu podpisywanych z każdym krajem partnerskim.

Instrument Eurośródziemnomorskiego Partnerstwa i Inwestycji (FEMIP)

Narzędzie to łączy pożyczki Europejskiego Banku Inwestycyjnego (EBI) gwarantowane przez budżet UE oraz inne usługi świadczone przez EBI w celu wsparcia rozwoju gospodarczego oraz integracji krajów partnerskich z regionu Morza Śródziemnego. Działania skupiają się na dwóch priorytetowych obszarach: wsparciu sektora prywatnego oraz tworzeniu warunków sprzyjających inwestycjom.

Europejski Bank Inwestycyjny (EBI)

Europejski Bank Inwestycyjny (EBI) jest instytucją finansową Unii Europejskiej. Jego udziałowcami jest 27 państw członkowskich Unii, które wspólnie subskrybowały jego kapitał. EBI ma za zadanie zapewniać długoterminowe finansowanie projektów inwestycyjnych. Na terenie Unii Europejskiej EBI wspiera realizację celów politycznych UE w następujących obszarach: małe i średnie przedsiębiorstwa; spójność i konwergencja; zapobieganie zmianie klimatu; ochrona środowiska i społeczności zorganizowane z poszanowaniem zasady zrównoważonego rozwoju; zrównoważona, konkurencyjna i bezpieczna energia; gospodarka oparta na wiedzy; sieci transeuropejskie. Poza UE Europejski Bank Inwestycyjny działa w ponad 150 państwach, umożliwiając finansowanie unijnej polityki rozwojowej oraz w zakresie współpracy zewnętrznej (rozwój sektora prywatnego i infrastruktury, zapewnienie bezpieczeństwa dostaw energii, zrównoważenie środowiskowe).

Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju (EBOR)

Ustanowiony w 1991 r. w odpowiedzi na zmianę klimatu polityczno-gospodarczego w Europie Środkowo-Wschodniej EBOR jest międzynarodową instytucją finansową wspierającą projekty na terytorium rozciągającym się od Europy Środkowej po Azję Środkową. Wsparcie

realizowane jest głównie dzięki inwestycjom w sektorze prywatnym i udzielane klientom, których potrzeby nie mogą być w pełni zaspokojone przez rynek. Ma ono na celu przyspieszenie transformacji zmierzającej do utworzenia otwartych i demokratycznych gospodarek rynkowych. Działalność EBOR została niedawno rozszerzona na Turcję.

FRONTEX

Europejska Agencja Zarządzania Współpracą Operacyjną na Zewnętrznych Granicach Państw Członkowskich Unii Europejskiej z siedzibą Warszawie. Jest wyspecjalizowanym i niezależnym organem odpowiedzialnym za koordynację współpracy operacyjnej pomiędzy państwami członkowskimi w dziedzinie bezpieczeństwa granic.

Maghreb

Mimo iż pojęcia tego najczęściej używa się w odniesieniu do Algierii, Maroka i Tunezji, termin ten zasadniczo odnosi się do pięciu państw Afryki Północnej: Maroka, Algierii, Tunezji, Libii oraz Mauretanii, jak również będącego przedmiotem sporu terytorium Sahary Zachodniej.

Maszrek

Pojęcie to odnosi się do regionu obejmującego państwa na wschód od Egiptu i na północ od Półwyspu Arabskiego (Jordanii, Libanu, Syrii oraz okupowanych terytoriów palestyńskich). W powszechnym użyciu obejmuje również Egipt.